

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قانون مدنی
(نموداری)

دانش‌پژوه گرامی
لطفاً قبل از مطالعه کتاب
به درستی‌نامه مندرج در
انتهای کتاب مراجعه کنید.

تدوین: الهام مختاری محمدی

انتشارات چتر دانش

- مقدمه: در انتشار و آثار و اجرای قوانین به طور عموم..... ۱۱
- جلد اول: در اموال ۱۴
- کتاب اول: در بیان اموال و مالکیت به طور کلی ۱۴
- باب اول: در بیان انواع مال ۱۴
- فصل اول - در اموال غیر منقول ۱۴
- فصل دوم - در اموال منقوله ۱۹
- فصل سوم - در اموالی که مالک خاص ندارد ۲۰
- باب دوم: در حقوق مختلفه که برای اشخاص نسبت به
 اموال حاصل می شود ۲۶
- فصل اول - در مالکیت ۲۶
- فصل دوم - در حق انتفاع ۳۱
- فصل سوم - در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر و در احکام و آثار
 املاک نسبت به املاک مجاور ۴۵
- کتاب دوم - در اسباب تملک ۶۰
- قسمت اول: در احیاء اراضی موات و حیازت اشیاء مباحه ۶۰
- باب اول: در احیاء اراضی موات و مباحه ۶۰
- باب دوم: در حیازت مباحات ۶۱
- باب سوم: در رعادن ۶۶
- باب چهارم: در اشیاء پیدا شده و حیوانات ضاله ۶۶
- فصل اول - در اشیاء پیدا شده ۶۶
- فصل دوم - در حیوانات ضاله ۶۹

۷۰.....	باب پنجم : در دَیْنِه
۷۱.....	باب ششم: در شکار.....
۷۲.....	قسمت دوم: در عقود و معاملات و الزامات
۷۲.....	باب اول: در عقود و تعهدات به طور کلی
۷۳.....	فصل اول - در اقسام عقود و معاملات.....
۷۴.....	فصل دوم - در شرایط اساسی صحت معاملات
۸۱.....	فصل سوم - در اثر معاملات
۸۵.....	فصل چهارم - در بیان شرایطی که در ضمن عقد میشود.....
.....	فصل پنجم - در معاملاتی که موضوع آن مال غیر است یا معاملات
۹۰.....	فضولی
۹۵.....	فصل ششم- در سقوط تعهدات.....
۱۰۶.....	باب دوم: در الزاماتی که بدون قرارداد حاصل می‌شود.....
۱۰۶.....	فصل اول - کلیات
۱۰۸.....	فصل دوم - در ضمان قهری
۱۱۹.....	باب سوم : در عقود معینه مختلفه.....
۱۱۹.....	فصل اول - در بیع
۱۵۳.....	فصل دوم - در بیع شرط
۱۵۴.....	فصل سوم - در معاوضه.....
۱۵۵.....	فصل چهارم - در اجاره.....
۱۷۷.....	فصل پنجم - در مزارعه و مساقات
۱۸۳.....	فصل ششم - در مضاربه
۱۸۷.....	فصل هفتم - در جُعَالِه
۱۸۹.....	فصل هشتم - در شرکت
۱۹۸.....	فصل نهم - در ودیعه
۲۰۵.....	فصل دهم - در عاریه

۲۰۸	فصل یازدهم - در قرض
۲۰۹	فصل دوازدهم - در قمار و گروبندی
۲۱۰	فصل سیزدهم - در وکالت
۲۱۸	فصل چهاردهم - در ضمان عقدي
۲۲۶	فصل پانزدهم - در حواله
۲۲۹	فصل شانزدهم - در كفالت
۲۳۴	فصل هفدهم - در صلح
۲۳۷	فصل هجدهم - در رهن
۲۴۵	فصل نوزدهم - در هبه
۲۴۸	قسمت سوم : در اخذ به شفعه
۲۵۲	قسمت چهارم : در وصايا و ارث
۲۵۲	باب اول : در وصايا
۲۵۲	فصل اول - در کلیات
۲۵۶	فصل دوم - در موصی
۲۵۷	فصل سوم - در موصی به
۲۶۰	فصل چهارم - در موصیله
۲۶۰	فصل پنجم - در وصی
۲۶۳	باب دوم : در ارث
۲۶۳	فصل اول - در موجبات ارث و طبقات مختلفه وراث
۲۶۵	فصل دوم - در تحقق ارث
۲۶۸	فصل سوم - در شرایط و جمله ای از موانع ارث
۲۷۲	فصل چهارم - در حجب
۲۷۶	فصل پنجم - در فرض و صاحبان فرض
۲۷۹	فصل ششم - در سهم الارث طبقات مختلفه وراث
۲۹۸	کتاب سوم : در مقررات مختلفه
۳۰۰	بخش دوم - قانون مدنی مصوب ۱۳۱۴/۱/۲۰
۳۰۰	جلد دوم - در اشخاص
۳۰۰	کتاب اول : در کلیات

۳۰۶ کتاب دوم : در تابعیت
۳۱۸ کتاب سوم : در اسناد سجل احوال
۳۲۱ کتاب چهارم : در اقامتگاه
۳۲۳ کتاب پنجم : در غایب مفقود الاثر
۳۳۰ کتاب ششم : در قرابت
۳۳۲ کتاب هفتم: در نکاح و طلاق
۳۳۲ باب اول : در نکاح
۳۳۲ فصل اول - در خواستگاری
۳۳۴ فصل دوم - قابلیت صحی برای ازدواج
۳۳۷ فصل سوم - در موانع نکاح
۳۴۳ فصل چهارم - شرایط صحت نکاح
۳۴۴ فصل پنجم - وکالت در نکاح
۳۴۵ فصل ششم - در نکاح منقطع
۳۴۶ فصل هفتم - در مهر
۳۵۶ فصل هشتم- در حقوق و تکالیف زوجین نسبت به یکدیگر
۳۶۴ باب دوم : در انحلال عقد نکاح
۳۶۴ فصل اول - در مورد امکان فسخ نکاح
۳۶۹ فصل دوم - در طلاق
۳۷۶ کتاب هشتم : در اولاد
۳۷۶ باب اول : در نَسَب
۳۷۹ باب دوم : در نگهداری و تربیت اطفال
۳۸۴ باب سوم : در ولایت قهری پدر و جد پدری
۳۹۰ کتاب نهم : در خانواده
۳۹۰ فصل اول - در الزام به انفاق
۳۹۵ کتاب دهم : در حجر و قیمومت

۳۹۵	فصل اول - در کلیات
۳۹۸	فصل دوم - در موارد نصب قییم و ترتیب آن
	فصل سوم - در اختیارات و وظایف و مسئولیتهای قییم و حدود آن - نظارت مدعی العموم در امور صغار و مجانین و اشخاص غیر رشید
۴۰۵
۴۱۰	فصل چهارم - در موارد عزل قییم
۴۱۳	فصل پنجم - در خروج از تحت قیمومت
۴۱۵	جلد سوم - در ادله اثبات دعوی
۴۱۵	کتاب اول : در اقرار
۴۱۵	باب اول : در شرایط اقرار
۴۱۸	باب دوم : در آثار اقرار
۴۲۱	کتاب دوم : در اسناد
۴۲۹	کتاب سوم : در شهادت
۴۲۹	باب اول : در موارد شهادت
۴۳۳	باب دوم : در شرایط شهادت
۴۳۴	کتاب چهارم : در امارات
۴۳۶	کتاب پنجم : در قسم
۴۴۰	قانون مسئولیت مدنی
۴۴۷	در ستنامه

مرجع‌ها

مرجع ۱: کتاب حقوق مدنی (اشخاص و محجورین)، دکتر سید حسین صفائی و دکتر مرتضی قاسم زاده، انتشارات سمت، چاپ پانزدهم، تابستان ۱۳۸۸. **مرجع ۲:** کتاب دوره مقدماتی حقوق مدنی (اعمال حقوقی)، دکتر ناصر کاتوزیان، شرکت سهامی انتشار، چاپ یازدهم، ۱۳۸۵. **مرجع ۳:** کتاب دوره مقدماتی حقوق مدنی (قواعد عمومی قراردادها)، دکتر سید حسین صفائی، انتشارات میزان، چاپ پنجم، زمستان ۱۳۸۶. **مرجع ۴:** کتاب دوره مقدماتی حقوق مدنی (اشخاص و اموال)، دکتر سید حسین صفائی، انتشارات میزان، چاپ هفتم، بهار ۱۳۸۷. **مرجع ۵:** کتاب دوره مقدماتی حقوق مدنی (اموال و مالکیت)، دکتر ناصر کاتوزیان، انتشارات میزان، چاپ یازدهم، بهار ۱۳۸۵. **مرجع ۶:** کتاب دوره مقدماتی حقوق مدنی (درس‌هایی از شفعه- وصیت- ارث)، دکتر ناصر کاتوزیان، انتشارات میزان، چاپ هشتم، پاییز ۱۳۸۶. **مرجع ۷:** کتاب اثبات و دلیل اثبات (جلد اول)، دکتر ناصر کاتوزیان، انتشارات میزان، چاپ اول، زمستان ۱۳۸۰. **مرجع ۸:** کتاب حقوق مدنی (سقوط تعهدات)، دکتر مهدی شهیدی، انتشارات مجد، چاپ نهم، ۱۳۸۸. **مرجع ۹:** کتاب دوره مقدماتی حقوق مدنی (وقایع حقوقی)، دکتر ناصر کاتوزیان، شرکت سهامی انتشار، چاپ دهم، ۱۳۸۵. **مرجع ۱۰:** کتاب دوره مقدماتی حقوق مدنی (درس‌هایی از عقود معین)، جلد اول، دکتر ناصر کاتوزیان، انتشارات کتابخانه گنج دانش، چاپ یازدهم، ۱۳۸۷. **مرجع ۱۱:** کتاب دوره مقدماتی حقوق مدنی (درس‌هایی از عقود معین)، جلد دوم، دکتر ناصر کاتوزیان، انتشارات کتابخانه گنج دانش، چاپ یازدهم، ۱۳۸۷. **مرجع ۱۲:** کتاب مختصر حقوق خانواده، دکتر سید حسین صفائی و دکتر اسدالله امامی، انتشارات میزان، چاپ بیستم، پاییز ۱۳۸۸. **مرجع ۱۳:** کتاب ارث، دکتر مهدی شهیدی، انتشارات مجد، چاپ ششم، ۱۳۸۵.

راهنما

خوانندگان گرامی! لازم به یادآوری است که نشانه‌های درج شده در ابتدای هر ماده قانونی نشانگر درجه اهمیت ماده‌های ذکر شده می‌باشد. به طوری که مواد قانونی که دارای علامت **□□** می‌باشند از بیشترین درجه اهمیت نسبت به سایر مواد قانونی برخوردار هستند. که این مواد را ممتاز می‌نامیم و بدیهی است سایر مواد از لحاظ اهمیت آموزشی و کاربردی از اهمیت کمتری برخوردارند. به طوری که علامت‌های **□□** در ابتدای سایر مواد قانونی به تدریج نشانگر درجه اهمیت خیلی مهم و مهم می‌باشند. لازم به ذکر است آن دسته از مواد قانونی که در ابتدای آنها هیچ نشانه‌ای وجود ندارد از درجه اهمیت آموزشی و کاربردی پایین تری نسبت به سایر مواد قرار دارند.

مقدمه مؤلف

از آنجا که قوانین به عنوان منابع اصلی آزمون های تحصیلات تکمیلی و آزمون های شغلی در رشته حقوق به حساب می آیند بر آن شدم تا با تدوین قوانین نموداری چهره جدیدی از قوانین را پیش روی خوانندگان بگشایم تا بتوانم با جای دهی مواد قانونی در قالب نمودار، فهم مخاطب را از قانون افزون نمایم. پس از چندین نوبت انتشار قوانین نموداری مجدداً به مطالعه و بررسی نمودارها و نشانه گذاری ها مشغول شدم و تغییرات اندکی را که ضروری می دانستم در نوشته های پیشین اعمال نمودم. همچنین با ارزش گذاری مواد قانونی تلاش نمودم که امکان تمرکز بیشتر بر مواد قانونی با اهمیت تر را فراهم نمایم. پس از آن که قوانین نموداری چندین طبع را پشت سر نهاده و در هر بار شکل و ویرایش جدیدی را تجربه کرده است اکنون به سان مجموعه ای متکامل درآمده که دیگر نموداری بودن تنها یکی از ویژگی های آن است. آنچه در دستان شماست صورت کاملی از یک کتاب قانون است که در آن علاوه بر امکان مطالعه مواد قانونی به صورت نموداری، امکان رجوع به دکترین حقوقی در تفسیر مواد گوناگون نیز فراهم گردیده است. ارجاعاتی که در ذیل هر ماده قانونی وارد شده و مخاطب را به کتب پایه و بنیادین حقوقی ارجاع می دهد در واقع امتیازی است که به اذعان اهل نظر ارزش این کتاب را بیش از پیش افزون نموده است. هرچند این انتشار را نقطه تکامل کتاب خود می دانم اما به خوبی واقف و معترف هستم که از تکامل در صورت اثر تا تکامل در ماده آن فرسنگ ها راه است. این اثر اگرچه به زعم نگارنده در صورت به تکاملی نسبی رسیده اما برای کسب تکامل محتوایی نیازمند اصلاحات و اضافاتی است که جز با ارشاد اصحاب حقوق میسر نبوده و نخواهد بود. به همین سبب از فضلای عظام که عنایتی با این قبیل مقولات دارند انتظار داریم که از پی رویت گفتار حاضر افادت خویش در معرض استفادت نهند.

الهام مختاری - فروردین ماه ۱۳۹۳

در انتشار و آثار و اجرای قوانین به طور عموم

۱ ماده - [مصوبات مجلس شورای اسلامی و] پس از طی
[- نتیجه همه پرسى]

مراحل قانونی به رئیس جمهور ابلاغ می شود.

رئیس جمهور باید ظرف مدت ۵ روز [- آن را امضاء و]
[- به مجریان ابلاغ نماید و]
[- دستور انتشار آن را صادر]
[کند.]

و روزنامه رسمی **موظف است** ظرف مدت ۷۲ ساعت پس از ابلاغ منتشر نماید.

تبصره - در صورت استنکاف رئیس جمهور از [- امضاء یا]
[- ابلاغ] در مدت مذکور در این ماده به دستور رئیس مجلس شورای اسلامی،
روزنامه رسمی موظف است ظرف مدت ۷۲ ساعت مصوبه

را [- چاپ و]
[- منتشر] نماید.

۲ ماده - قوانین پانزده روز پس از انتشار در سراسر کشور لازم
الاجراء است مگر آن که در خود قانون ترتیب خاصی برای موقع اجرا
مقرر شده باشد

ر.ک مرجع ۷ صفحات ۲۹ الی ۳۱.

▣ ماده ۳- انتشار قوانین باید در **روزنامه رسمی** به عمل آید.

▣▣ ماده ۴- اثر قانون نسبت به **آتی** است و قانون نسبت به ماقبل خود اثر ندارد. مگر اینکه ← در خود قانون، مقررات خاصی نسبت به این موضوع اتخاذ شده باشد.

ر.ک مرجع ۶ صفحه ۱۵۵.

▣▣▣ ماده ۵- کلیه‌ی سکنه ایران اعم از اتباع [داخله و مطیع قوانین - خارجه]

ایران خواهند بود مگر در مواردی که ← قانون استثناء کرده باشد.

ر.ک مرجع ۶ صفحات ۱۴۵ و ۱۴۹ الی ۱۵۲.

▣▣▣ ماده ۶- قوانین مربوط به احوال شخصیه، از قبیل [نکاح و - طلاق و - اهلیت اشخاص و - ارث]

در مورد کلیه اتباع ایران ولو این که مقیم در خارجه باشند، مجری خواهد بود.

ر.ک مرجع ۶ صفحه ۱۴۴.

▣▣▣ ماده ۷- اتباع خارجه مقیم در خاک ایران، از حیث مسایل

مربوط

به $\left(\begin{array}{l} - \text{احوال شخصی و} \\ - \text{أهلیت خود و} \\ - \text{از حیث حقوق ارثیه} \end{array} \right)$ در حدود معاهدات مطیع قوانین و مقررات دولت متبوع خود خواهند بود.

ر.ک مرجع ۱ صفحه ی ۱۴. ر.ک مرجع ۶ صفحات ۱۴۴ الی ۱۴۵ و ۱۴۷ الی ۱۵۲.

▣ **ماده ۸** - اموال غیر منقول که اتباع خارجه در ایران طبق عهود تملک کرده یا می کنند از هر جهت تابع قوانین ایران خواهد بود.

ماده ۹ - مقررات عهودی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد در حکم قانون است.

▣ **ماده ۱۰** - قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده اند ← در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد، نافذ است.

ر.ک مرجع ۲ صفحات ۲۹ الی ۳۳ و ۴۴ الی ۵۳. ر.ک مرجع ۳ صفحات ۳۹ الی ۴۰ و ۴۷ الی ۵۸.

جلد اول: در اموال

کتاب اول: در بیان اموال و مالکیت به طور کلی

باب اول: در بیان انواع مال

ماده ۱۱- اموال بردو قسم است
[- مَنقول و
- غیر مَنقول]

فصل اول: در اموال غیر منقول

ماده ۱۲- مال غیر منقول آن است که از محلی به محل دیگر نتوان

نقل نمود اعم از اینکه [- استقرار آن ذاتی باشد یا
- به واسطه عمل انسان] به نحوی که نقل

آن مستلزم [- خرابی یا
- نقص [- خود مال یا
- محل آن]] شود.

ر.ک مرجع ۵ صفحات ۴۶ و ۴۹. ر.ک مرجع ۴ صفحه ی ۱۳۱.

رأی وحدت رویه شماره ۷۱۹ مورخ ۱۳۹۰/۲/۲۰

موضوع:

تقسیم ترکه غیرمنقول از صلاحیت واحد ثبتی محل وقوع مال خارج و در صلاحیت دادگاه است.

متن رأی:

مستفاد از مقررات قانون امور حسبی راجع به تقسیم، تقسیم ترکه در صورت عدم تراضی ورثه امری است که محتاج رسیدگی قضایی است و باید در دادگاه به عمل آید. همین حکم در موردی هم که ترکه منحصر به یک یا چند مال غیرمنقول باشد جاری است، بنابراین آراء شعب پنجم و بیست و یکم دیوان عالی کشور که تقسیم ترکه غیرمنقول را از صلاحیت واحد ثبتی محل وقوع مال خارج و در صلاحیت دادگاه دانسته به اکثریت آراء صحیح و منطبق با موازین قانونی است. این رأی طبق ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب در امور کیفری در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاههای سراسر کشور لازم‌الاتباع است.

□ ماده ۱۳ -

غیر منقول است. $\left(\begin{array}{l} \text{- اراضی و} \\ \text{- ابنیه و} \\ \text{- آسیا و} \\ \text{- هر چه که در بنا منصوب و} \\ \text{- عُرفاً جز بنا محسوب می شود.} \end{array} \right)$

و همچنین است لوله ها که $\left(\begin{array}{l} \text{- برای جریان آب یا} \\ \text{- مقاصد دیگر} \end{array} \right)$ در $\left(\begin{array}{l} \text{- بنا یا} \\ \text{- زمین} \end{array} \right)$ کشیده شده است .

ر.ک مرجع ۵ صفحه ی ۴۹ .

□ ماده ۱۴ -

در صورتیکه در $\left(\begin{array}{l} \text{- بنا یا} \\ \text{- زمین} \end{array} \right)$ بکار رفته باشد، $\left(\begin{array}{l} \text{- آینه و} \\ \text{- پرده نقاشی و} \\ \text{- مجسمه و} \\ \text{- امثال آنها} \end{array} \right)$

بطوری که نقل آن موجب $\left(\begin{array}{l} \text{- نقص یا} \\ \text{- خرابی} \end{array} \right)$ $\left(\begin{array}{l} \text{- خود آن یا} \\ \text{- محل آن} \end{array} \right)$ بشود \Leftarrow غیر منقول است.

ر.ک مرجع ۵ صفحه ی ۴۹ .

ماده ۱۵- ثمره و حاصل مادام که چیده یا درو نشده است
← غیر منقول است.

اگر قسمتی از آن چیده یا درو شده باشد ← تنها آن قسمت منقول است.

ر.ک مرجع ۵ صفحات ۳۷ الی ۳۹ و ۵۰. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۳۲ الی ۱۳۳.

ماده ۱۶- مطلق [- اشجار و شاخه های آن و مادام که
- نهال و قلمه]

[- بریده یا
- کنده] نشده است غیر منقول است.

ر.ک مرجع ۵ صفحه ۵۰. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۳۲ الی ۱۳۳.

ماده ۱۷-

[- حیوانات و
- اشیایی] که مالک آن را برای عمل زراعت اختصاص داده

[- گاو و گاومیش
- ماشین و
- اسباب و ادوات زراعت] باشد، از قبیل

[- و تخم و غیره
- به طور کلی هر مال منقول که
- برای استفاده از عمل
زراعت لازم و
- مالک آن را به این امر
تخصیص داده باشد]

از جهت [- صلاحیت محاکم و]
[- توقیف اموال] جز ملک محسوب و در حکم

مال غیر منقول است.

و هم چنین است [- تلمبه و]
[- گاو یا حیوان دیگری] که برای آبیاری [- زراعت یا]
[- خانه و]
[- باغ]

اختصاص داده شده است.

ر.ک مرجع ۵ صفحات ۵۱ الی ۵۳. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۳۳ الی ۱۳۵.

▣ ماده ۱۸ - حق انتفاع از اشیاء غیر منقوله مثل حق [- غمری و]
[- سُکنی]

و همچنین حق اِرتفاق نسبت به ملک غیر از قبیل [- حق العبور و]
[- حق المَجری]

و دعاوی راجع به اموال غیر منقوله، از قبیل [- تقاضای خلع]
[- امثال آن]

تابع اموال غیر منقول است .

ر.ک مرجع ۵ صفحات ۵۳ و ۵۵ الی ۶۳. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۳۵

الی ۱۳۶ .

فصل دوم: در اموال منقوله

ماده ۱۹ -

اشیایی که

منقول است.	{	- نقل آن از محلی به محل دیگر ممکن باشد،
		- بدون اینکه
		{
		- به خود یا
		- محل آن
		} خرابی وارد آید،

ر.ک مرجع ۵ صفحه ۴۶. ر.ک مرجع ۴ صفحه ۱۳۶.

ماده ۲۰ -

کلیه دیون از قبیل

از حیث	{	- قرض و
		- ثمن مبیع و
		- مال الاجاره عین مستاجر

صلاحیت محاکم در حکم منقول است ولو اینکه

{	- مبیع یا
	- عین مستاجر

از اموال غیر منقوله باشد.

ر.ک مرجع ۵ صفحات ۴۸ و ۵۳ الی ۵۴ و ۶۰. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۳۶

الی ۱۳۹.

ماده ۲۱ -

انواع کشتی های کوچک و بزرگ و قایقها

{	{	- و
		- حمام هایی که در روی رودخانه ها و دریاها ساخته

می شود و می توان آنها را حرکت داد.

{	{	- و کلیه ی کارخانه هایی که نظر به طرز ساختمان جزء بنای
		عمارتی نباشد.

◀ داخل در منقولات است.

ولی توقیف بعضی از اشیاء مزبوره ممکن است نظر به اهمیت آن ها موافق ترتیبات خاصه به عمل آید.

ر.ک مرجع ۵ صفحه ۵۷. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۳۶ الی ۱۳۷.

□ ماده ۲۲ -

مَصَالِحِ بِنَائِي از قبیل $\left[\begin{array}{l} - \text{سنگ و} \\ - \text{آجر و} \\ - \text{غیره} \end{array} \right]$ که $\left[\begin{array}{l} - \text{برای بنایی تهیه شده یا} \\ - \text{به واسطه خرابی از بنا} \\ \text{جدا شده باشد} \end{array} \right]$

مادامی که در بنا به کار نرفته، داخل در منقول است.

ر.ک مرجع ۵ صفحه ۵۷. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۳۶ الی ۱۳۷.

فصل سوم: در اموالی که مالک خاص ندارد

ماده ۲۳ - استفاده از اموالی که مالک خاص ندارد ← مطابق قوانین مربوط به آن ها خواهد بود.

ر.ک مرجع ۴ صفحه ۱۳۹.

ماده ۲۴ - هیچ کس نمی تواند $\left[\begin{array}{l} - \text{طرق و شوارع عامه و} \\ - \text{کوچه هایی را که آخر آنها} \\ \text{مسدود نیست} \end{array} \right]$

تملك نماید.

ر.ک مرجع ۵ صفحه ۶۸. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۴۰ الی ۱۴۱.

ماده ۲۵ - هیچ کس نمی تواند اموالی را که
- مورد استفاده عموم است و
- مالک خاص ندارد

از قبیل
- پل ها و
- کاروانسراها و
- آب انبارهای عمومی و
- مدارس قدیمه و
- میدان گاه های عمومی

تملک کند.

و همچنین است
- قنوات و
- چاه هایی

که مورد استفاده عموم است.

ر.ک مرجع ۵ صفحه ۶۹. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۴۰ الی ۱۴۱.

ماده ۲۶ - اموال دولتی که مُعدّه است برای
- مصالح یا
- انتفاعات

عمومی مثل
- استحکامات و قلاع و خندق ها
- و خاکریزهای نظامی و قورخانه
- اسلحه و ذخیره و سفاین جنگی
- و اثاثیه و ابنیه و عمارات دولتی
- و سیم های تلگرافی دولتی و
- موزه ها و آثار تاریخی
- و کتابخانه های عمومی و امثال آنها

و بالجمله آنچه از اموال $\left[\begin{array}{l} - \text{مَنْقُوله و} \\ - \text{غَيْر مَنْقُوله} \end{array} \right]$ که دولت به عنوان

$\left[\begin{array}{l} - \text{مَصَالِح عمومي و} \\ - \text{مَنَافِع ملي} \end{array} \right]$ در تحت تصرف دارد قابل تَمَلُّك

خصوصی نیست و همچنین است اموالی که موافق مَصَالِح عمومي

به $\left[\begin{array}{l} - \text{ایالت یا} \\ - \text{ولایت} \end{array} \right]$ یا $\left[\begin{array}{l} - \text{ناحیه یا} \\ - \text{شهری} \end{array} \right]$ اختصاص یافته باشد.

ر.ک مرجع ۵ صفحات ۶۹ و ۷۰. ر.ک مرجع ۴ صفحات ۱۴۰ الی ۱۴۳.